

**FRIES
VERZETS
MUSEUM**

**Hoe gaat
het met
jullie?**

Serie: Verhalen kind in oorlog

Tekst: Meike Jongejan

Onderzoek: Mariska de Boer en Hans Groeneweg

Redactie: Jan van Zijverden

Vormgeving: Richard Bos

© 2015, Fries Verzetsmuseum, Leeuwarden

De brieven, foto's en het poëziealbum van Eva
behoren tot de collectie van het Joods Historisch
Museum in Amsterdam.

EVA EN ABRAHAM BEEM

Eva Beem wordt op 21 mei 1932 geboren. Twee jaar later krijgt ze er een broertje bij, Abraham (Bram). Eva en Bram wonen samen met hun vader Hartog en moeder Rosetta aan de Willem Lodewijkstraat 129 in Leeuwarden. Hun vader is leraar Duits en hoofd van het Joods Lyceum in Leeuwarden. Dit is een middelbare school voor Joodse kinderen. Vanaf 1 september 1941 mochten Joodse kinderen niet meer naar niet-Joodse scholen. Als de oorlog uitbreekt, krijgt hij een 'ontheffing wegens onmisbaarheid'. Dit betekent dat hij mag blijven werken en niet naar Duitsland hoeft. Eind 1942 duikt de familie Beem onder. Vader en moeder blijven in Leeuwarden, de kinderen gaan naar Ermelo. Eva wordt Lini en Bram wordt Jan. Vanaf hun onderduikadres schrijven ze brieven aan hun ouders.

Verklaring van de Joodse Raad dat Hartog Beem als rector van het Joods Lyceum in Leeuwarden onmisbaar is voor het onderwijs aan Joodse leerlingen.

De Joodse Raad voor Amsterdam
Der jüdische Rat
verklaart, dat
erklärt dass

naam: Hartog Beem
Name:

geboren: 13-12-92 te Haddewyk
zu

wonende: Leeuwarden
wohnt zu:

als: Rector - Rector

onmisbaar is voor het onderwijs aan Joodse leerlingen
unentbärllich ist für den Unterricht an jüdische Schüler

Amsterdam, 22 September 1942

476 ❖

Handtekening:
Unterschrift:

Handwritten signature: Beem

JOODSE RAAD VOOR AMSTERDAM
(A. Asscher) } Voorzitters
(Prof. Dr. D. Cohen)

EVA EN BRAM SCHRIJVEN AAN HUN OUDERS

Uw Ouderlingen

Brief van Jan (Bram)

9 december 1942, Ermelo

Ik heb Sinterklaas gezien. En hij heeft een heleboel cadeautjes gebracht. Een leesboek, een liniaal, een postzegelalbum van Nederland en Nederlands-Indië en Curaçao en Suriname met een hele hoop postzegels erbij. Die had Sinterklaas erin geplakt. (...)

Jan (Bram Beem)
rond 1942.

Daaaag!!!!

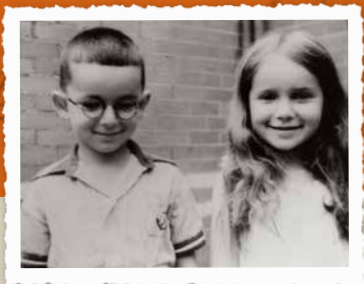
Brief van Lini (Eva)

24 december 1942, Ermelo

Hoe gaat het met jullie? Wel bedankt voor de brief. Ik zal maar weer wat vertellen. Ik vind het ook erg leuk om telkens een brief van jullie te krijgen. (...) We zijn naar een dorpje geweest in de buurt en dat was zo fijn want we gingen met de trein. (...) Ik heb in de tuin nu drie keer een eekhoorn gezien, twee keer in de bomen, één keer liep er een op de grond. Vandaag is het winter geworden, dan zal het wel gauw gaan sneeuwen en vriezen. Nu weet ik verder niets meer te vertellen.

1
1943

Van der Kooij

Lini (Eva) en Jan (Bram).

Brief van Jan (Bram)

19 januari 1943, Ermelo

Gisteren gebeurde er wat spannends. (...) Opeens ging het luik [van het raam] open en weer dicht. Toen ging het een eindje verder open en weer dicht. En toen open. Er stonden twee Duitsers. Toen zei tante: wat wilt u? Ze moesten de weg weten. Toen heeft oom de weg gewezen.

Brief van Lini (Eva)

Een ansichtkaart die Jan (Bram) en Lini (Eva) vanaf hun onderduikadres aan hun ouders sturen.

2 februari 1943, Ermelo

Jullie brief hebben we ontvangen. Tante, u vroeg of we veel werken maar daar komt niet zoveel van. Rekenen dat doen we wel, maar de andere vakken doen we niet veel. (...) We hebben geen schaatsen gereden, want het ijs was niet sterk genoeg en we hadden nog geen schaatsen.

Brief van Lini (Eva)

2 mei 1943, Ermelo

Ik weet nu toch zoveel te vertellen, dat komt door mijn verjaardag. (...) We zijn de hele dag uit geweest. We zijn naar speeltuin geweest, daar waren twee schommels en een wip. Daar hebben we gegeten en gedronken. We mochten ieder een heel flesje druivenlimonade hebben. We hebben daar gespeeld.

Lini (Eva) Beem, 1942.

Brief van Jan (Bram)

16 mei 1943, Ermelo

Hoe gaat het met jullie? Ik ben al bijna 1½ cm groter dan Lini. Ik heb veel zaad voor mijn tuintje. En we zijn naar de bossen geweest. En soms krijgen we pannenkoeken. En in het bos was een zandkuil. Daar bouwde ik een kasteel van de edelman, dat we bij geschiedenis gehad hebben.

Lieve oomen tunte
Hoe gaat het met jullie
Het is hier zo leuk
We wonen in een grote

Brief van Jan (Bram) aan zijn ouders.

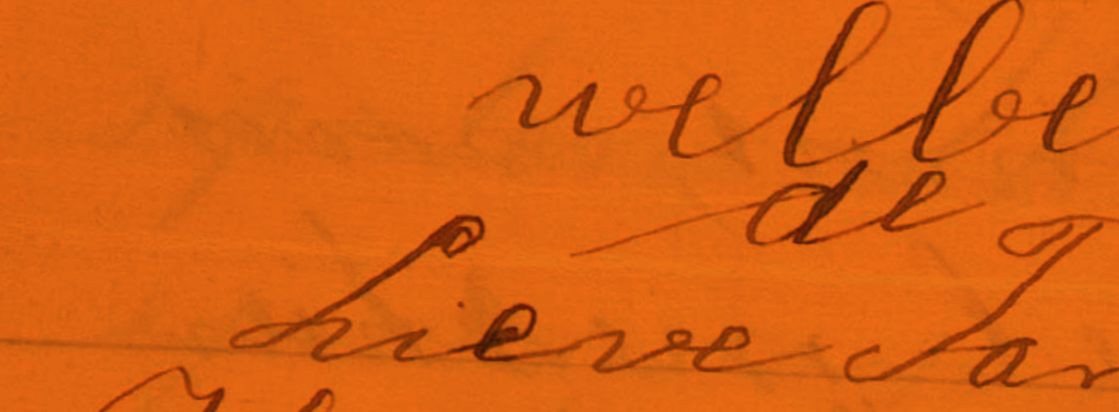
Brief van Jan (Bram)

23 juni 1943, Ermelo

Gisteren hebben we tomaten met suiker gehad.

En vanmorgen was de melk zuur.

Brief van Lini (Eva)

23 juli 1943, Ermelo

Wel bedankt voor de gulden, de prachtige borduurzijde en de postzegels. Wat toevallig dat ik aan het borduren was, daarom kon ik het goed gebruiken. Je weet gewoon niet hoe blij ik was toen ik al mijn zomerjurken weer kreeg. Ik kon wel uit mijn vel springen van blijdschap, en ook nog uit mijn botten. Ik denk niet dat er dan nog veel van over was. Nu weet ik verder niets meer te vertellen. Met miljoenen kusjes van uw nichtje Lini. Dáááááááágggggggg!!!!!!

Een ansichtkaart van Bram en Eva aan hun ouders.

danks voor
brief
en

Brief van Lini (Eva)

14 augustus 1943, Ermelo
We hebben een keer met oom H in het zwembad gezwommen. Daarna hebben we lekker in de zon gelegen. En nu is het veel te koud om te zwemmen. Van de week was hier een zwemwedstrijd, maar alle mensen stonden te bibberen van de kou.

Brief van Lini (Eva) aan haar ouders.

Brief van Jan (Bram)

14 augustus 1943, Ermelo
Wij hebben bessen geplukt. En we hebben op onze bonnen volvette kaas gehad. Die kregen we zondag op de boterham. En we krijgen vanavond custardpudding met bessen. We hebben zaterdag bloemkool gehad. En we hebben op één dag 37 kersen gekregen.

Lieve Lini

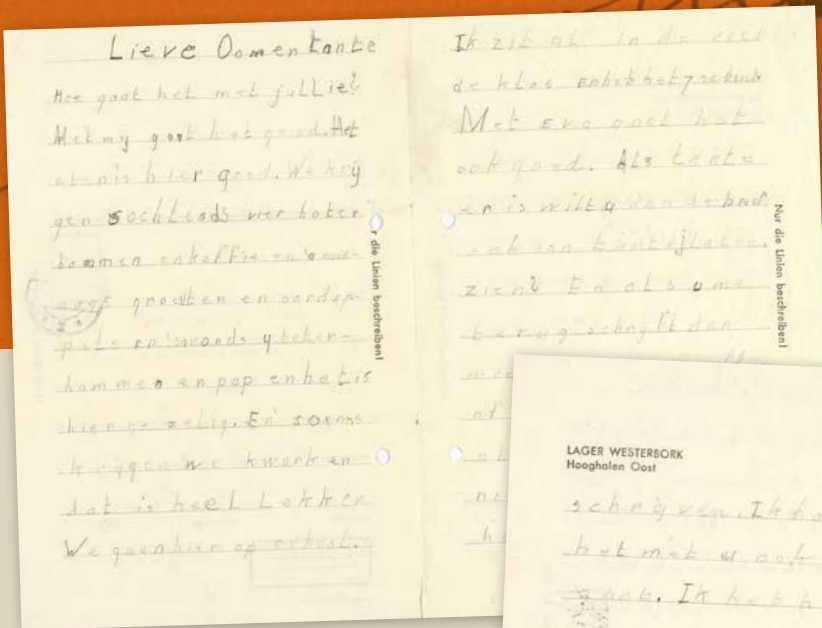
Brief van Lini (Eva)

8 september 1943, Ermelo.

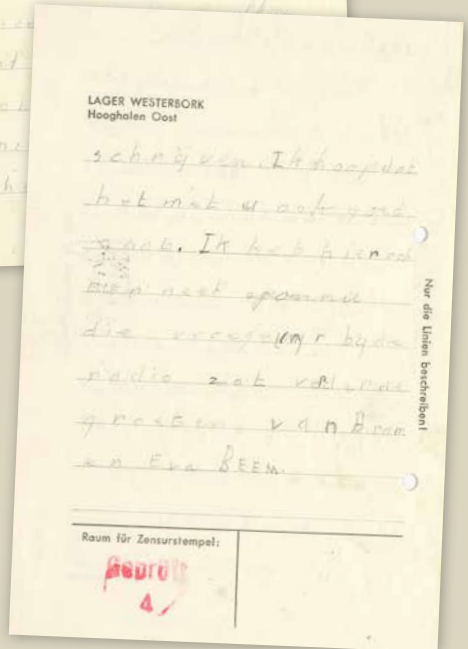
De juffrouw, die mij les geeft, speelt de tweede stem en ik de eerste stem, dat klinkt zo prachtig. Je krijgt er tranen van in je ogen, zo mooi klinkt het. (...) Waarschijnlijk gaan we deze week naar school. Maar we hebben nog geen bericht gehad op welke dag hij begint, want er waren Duitsers in de school, en daarom moet de school schoongemaakt worden. We hebben gister gezien dat ze er al mee bezig waren. Het is van ons huis naar school 20 minuten lopen.

Bladzijde uit het poëziealbum van Lina (Eva).

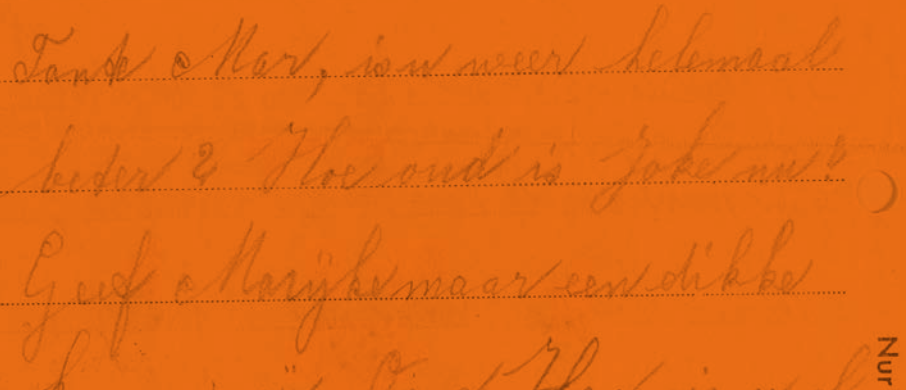

Brief van Bram uit kamp Westerbork aan onderduikouders in Ermelo.

Brief van Bram

Eind februari 1944, kamp Westerbork
Hoe gaat het met jullie? Met mij gaat het goed. Het eten is hier goed. (...) Het is hier gezellig. We gaan hier op school. Ik zit al in de vierde klas. Met Eva gaat het ook goed. Als tante er niet is, wilt u dan de brief ook aan tante laten zien? En als u me terugschrijft, dan moet u op de stippelijijn schrijven en op de bladen waar ik niet geschreven heb, daar mag u op schrijven. Ik hoop dat het goed met u gaat. Ik heb hier ook een neef Ronnie, die vroeger bij de radio zat. Verder de groeten van Bram en Eva Beem.

Brief van Eva

Eind februari 1944, kamp Westerbork

Lieve Tante Janke, oom H en Tante Mar, hoe gaat het met jullie? Met mij gaat het best! Ik heb jullie brief ontvangen. Ik ben er erg blij mee! Ik weet niet of Bram al geschreven heeft dat we hier familie hebben, maar we hebben hier een neef en een nicht. U zei dat u de schoenen zou sturen, zou u dan ook mijn stofkam en mijn kleren die ik heb laten hangen en mijn strikken willen sturen? Ik heb nog vergeten te vragen van mijn bril, als het kan, wilt u hem doorsturen? Mijn viool zal wel niet kunnen? Maar u mag volstrekt geen lekkers of iets van etenswaren erbij doen, want dan komt het niet door. Een pakketzegel kan ik niet voor u krijgen. Ik vind het fijn dat u uit de gevangenis bent gekomen. Ik hoop dat ik over 14 dagen weer kan schrijven. Verder de hartelijke groeten van uw nichtje Eva Beem.

LAGER WESTERBORK
Hooghalen Oost

Dank u Hart, is nu meer behaard
kies & Hoe oud is zake nu?
Geef u Marijke maar een dikke
kussennetje. Kom Hart, is nu al
meer dikker geworden? Is zake al
meer groter geworden? & Hoe ver-
derde lade lyba groter van uw
nieuwe
Eva Baum

Raum für Zensurstempel:

GERMANY
4

Nur die Linien beschreiben!

An:

Mijn zout. Klokken
Willems de Vrijgeloos 14
Ermelo.

Absender:

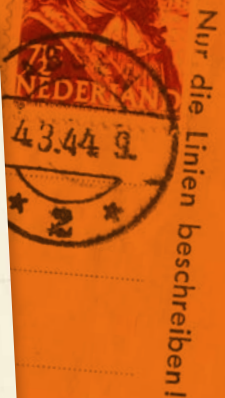
Eva Baum
Lager Westerbork

Baracke:

35 geboren: 21-5-'30

Lager Westerbork
Hooghalen Oost

Model 167-45M-10-'43

Laatste brief van Eva uit
kamp Westerbork aan
onderduikouders
in Ermelo.

VERRADEN

De laatste brieven van Eva en Abraham sturen ze vanuit Kamp Westerbork aan hun onderduikfamilie op de Veluwe. Begin 1944 zijn ze verraden door een beruchte NSB'er uit Putten. Eind februari worden ze opgepakt en naar Westerbork gebracht. Een paar dagen worden ze afgevoerd naar concentratiekamp Auschwitz, waar ze op 6 maart 1944 zijn vergast. Hartog en Rosetta Beem overleven de oorlog wel, maar blijven hun kinderen missen. 'We lachen slechts met ons gezicht, maar niet meer van binnen met ons hart' aldus Hartog Beem. De familie Beem was niet de enige familie die onderdook. Tijdens de oorlog zijn er zo'n 300.000 onderduikers, waarvan 60% de oorlog heeft overleefd. Kinderen die onderdoken hadden over het algemeen meer kans dan volwassenen.

Het Joods Historisch Museum in Amsterdam bewaard de brieven van Eva en Abraham Beem. Dit museum ligt midden in het gebied waar tot de Tweede Wereldoorlog de Jodenbuurt was. In het museum (her)leeft de bewogen geschiedenis van de Joden in Nederland en hun cultuur. Voor meer informatie: www.jhm.nl.

Het verhaal van Bram en Eva Beem is onderdeel van de zaal Ontmoeting in het Fries Verzetsmuseum.

FRIES VERZETS MUSEUM

Fries Verzetsmuseum, Wilhelminaplein 92, 8911 BS Leeuwarden

T: 058 255 55 00, E: info@friesverzetsmuseum.nl, www.friesverzetsmuseum.nl